

5. Les competències de l'usuari o aprenent

Els usuaris i els aprenents, a fi de portar a bon terme les tasques i les activitats exigides per fer front a les situacions comunicatives en què es troben, utilitzen un cert nombre de competències adquirides al llarg de la seva experiència. La participació en els actes comunicatius (incloent-hi, sobretot, els que tenen per objectiu l'aprenentatge de la llengua) té com a conseqüència l'augment de les competències de l'aprenent a mitjà i a llarg termini.

Totes les competències humanes contribueixen, d'una manera o altra, a la capacitat de comunicar-se de l'aprenent, i poden considerar-se aspectes de la competència comunicativa. De tota manera, pot ser útil distingir les competències que no estan directament relacionades amb la llengua de les competències lingüístiques pròpiament dites.

5.1. Competències generals

5.1.1. Coneixements declaratius (*savoir*)

5.1.1.1 Coneixement del món

Les persones adultes tenen un model molt desenvolupat i subtilment articulat del món i del seu funcionament que està estretament relacionat amb el vocabulari i la gramàtica de la seva llengua materna. En efecte, es desenvolupen l'un en relació amb l'altre. La pregunta: *Què és això?* pot referir-se al nom d'un fenomen nou observat o al significat d'una nova paraula. Les característiques fonamentals d'aquest model es desenvolupen completament durant la infantesa, però el model encara es desenvolupa més amb l'educació i l'experiència durant l'adolescència i, naturalment, durant la vida adulta. La comunicació depèn de la congruència dels models del món i de la llengua que han interioritzat les persones que hi participen. Una finalitat de l'esforç científic és descobrir l'estructura i el funcionament de l'univers i proporcionar una terminologia estandarditzada per descriure'l i referir-s'hi. La llengua corrent s'ha desenvolupat d'una manera més orgànica i la relació entre les categories de forma i significat varia d'una llengua a una altra, si bé dins uns límits estrets imposats per la veritable naturalesa de la realitat. La divergència és més àmplia en l'esfera social que en l'entorn físic, tot i que les llengües també diferencien molt els fenòmens naturals en relació amb la seva importància en la vida de la comunitat. Sovint l'ensenyament de segones llengües i de llengües estrangeres suposa que els aprenents ja han adquirit un coneixement del món suficient. Això, però, no sempre és així (veg. 2.1.1).

El coneixement del món (tant si prové de l'experiència, l'educació, la informació, etc.) abraça:

- Llocs, institucions i organitzacions, persones, objectes, fets, processos i operacions en diferents àmbits, tal com s'ha exemplificat al quadre 5 (4.1.2). Per a l'aprenent és especialment important conèixer les principals dades de l'entorn del país o països

on es parla la llengua objecte d'aprenentatge; per exemple, les seves característiques geogràfiques, demogràfiques, econòmiques i polítiques.

- Les categories (concretes i abstractes, animades i inanimades, etc.) i les seves propietats i relacions (espaciotemporals, associatives, analítiques, lògiques, de causa/efecte, etc.), tal com s'exposen, per exemple, al capítol 6 del *Threshold Level 1990*.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- quin coneixement del món se suposa que ha de tenir l'aprenent de llengua o se li exigeix que tingui;
- quin nou coneixement del món, especialment del país on es parla la llengua objecte d'aprenentatge, necessitarà l'aprenent o haurà d'estar preparat per adquirir durant el seu aprenentatge.

5.1.1.2. Coneixement sociocultural

En sentit estricte, el coneixement de la societat i de la cultura de la comunitat o comunitats on es parla la llengua que l'aprenent estudia és un aspecte del coneixement del món. Té tanta importància per a l'aprenent que mereix una atenció especial atès que, contràriament a altres aspectes del coneixement, és probable que no es trobi dins la seva experiència prèvia i pot ser que estigui deformat pels estereotips.

Els trets distintius característics d'una societat europea concreta i de la seva cultura poden estar relacionats, per exemple, amb:

La vida quotidiana:

- els aliments i les begudes, les hores dels àpats, els comportaments a taula;
- les vacances i les festes;
- els horaris i els hàbits de treball;
- les activitats de lleure (passatemps, esports, hàbits de lectura, mitjans de comunicació).

Les condicions de vida:

- el nivell de vida (amb les seves variants regionals, ètniques i de grup social);
- les condicions de l'habitatge;
- les prestacions socials.

Les relacions interpersonals (incloent-hi les relacions de poder); per exemple, segons:

- l'estructura de la societat i les relacions entre classes;
- les relacions entre sexes (gènere i grau d'intimitat);
- l'estructura familiar i les relacions de parentiu;
- les relacions entre generacions;
- les relacions a la feina;
- les relacions amb organismes oficials: Policia, Administració, etc.;
- les relacions entre ètnies i comunitats;
- les relacions entre grups polítics i religiosos.

Valors, creences i actituds en relació amb factors com:

- la classe social;
- els grups socioprofessionals (acadèmics, de gestió, de serveis públics, oficis artesans i d'especialitat);
- la riquesa (ingressos i patrimoni);
- les cultures regionals;
- la seguretat;
- les institucions;
- la tradició i el canvi social;
- la història; especialment, personatges i fets històrics;
- les minories (ètniques, religioses);
- la identitat nacional;
- els països estrangers, els estats, els pobles;
- la política;
- les arts (música, arts visuals, literatura, teatre, cançó popular);
- la religió;
- l'humor.

Llenguatge corporal (veg. 4.4.5). Coneixement de les convencions que regeixen els comportaments que formen part de la competència sociocultural de l'usuari o de l'aprenent.

Convencions socials (per exemple, les convencions relatives a fer visites i a rebre'n), entre les quals destaquen:

- la puntualitat;
- els obsequis;
- la indumentària;
- els refrigeris, les begudes, els àpats;
- les actituds i convencions de la conversa i els tabús;
- la durada de la visita;
- la manera d'acomiar-se.

Comportaments rituals en àrees com:

- les pràctiques religioses i els ritus;
- els naixements, casaments, enterraments;
- l'actitud de l'audiència i de l'espectador als espectacles i a les cerimònies;
- les celebracions, els festivals, els balls, les discoteques, etc.

5.1.1.3. Consciència intercultural

El coneixement, la consciència i la comprensió de les relacions existents (semblances i diferències distintives) entre la visió del món de la comunitat de procedència i la visió del món de la comunitat la llengua de la qual és objecte d'aprenentatge són l'origen d'una consciència intercultural que inclou, naturalment, la consciència de la diversitat regional i social dels dos móns. Aquesta consciència s'enriqueix igualment amb la consciència que existeix una gamma més àmplia de cultures que les vehiculades per la llengua materna de l'aprenent (L1) i la segona llengua (L2), la qual cosa

ajuda a situar-les totes dues en el context. A més del coneixement objectiu, la consciència intercultural suposa una consciència sobre com es veu cada comunitat des de la perspectiva dels altres, sovint en la forma d'estereotips nacionals.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- quina experiència sociocultural i quin coneixement previs se suposa que té l'aprenent o se li exigirà que tingui;
- quina nova experiència i quin nou coneixement de la vida social de la seva comunitat així com de la comunitat la llengua de la qual és objecte d'aprenentatge haurà d'adquirir l'aprenent a fi de respondre a les exigències de la comunicació en L2;
- quina consciència de la relació entre la seva cultura originària i la cultura objecte d'aprenentatge haurà de tenir l'aprenent a fi de desenvolupar una competència intercultural adequada.

5.1.2. Habilitats i saber fer (*savoir-faire*)

Les habilitats pràctiques i el saber fer inclouen:

- *Habilitats socials*: la capacitat dels aprenents d'actuar d'acord amb el tipus de convencions establertes a la secció 5.1.1.2 i de comportar-se tal com s'espera que ho facin, tenint en compte que són foranis i/o estrangers.
- *Habilitats de la vida quotidiana*: la capacitat de portar a bon terme i de manera eficaç els actes habituals de la vida quotidiana (banyar-se, vestir-se, caminar, cuinar, menjar, etc.); el manteniment i la reparació de l'equipament de la llar, etc.
- *Habilitats tècniques i professionals*: la capacitat de realitzar les accions especialitzades (mentals i físiques) exigides per tal de portar a terme una tasca (com a asalariat o com a treballador autònom).
- *Habilitats pròpies del lleure*: la capacitat de realitzar eficaçment els actes necessaris en les activitats de lleure, per exemple:
 - arts (pintura, escultura, tocar un instrument musical, etc.);
 - artesanía i bricolatge (punt de mitja, brodat, teixit, cistelleria, fusteria);
 - esports (esports d'equip, atletisme, escalada, natació, etc.);
 - afeccions (fotografia, jardineria, etc.).

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- Les habilitats pràctiques i el saber fer que necessitarà l'aprenent, que haurà de tenir o que se li exigirà que tingui a fi de comunicar-se eficaçment en una àrea d'interès.

Les habilitats interculturals i el saber fer inclouen:

- la capacitat d'establir una relació entre la cultura d'origen i la cultura estrangera;
- la sensibilitat cultural i la capacitat de reconèixer i utilitzar diverses estratègies per establir contacte amb persones d'una altra cultura;

- la capacitat de fer el paper d'intermediari cultural entre la cultura pròpia i la cultura estrangera, i d'afrontar eficaçment malentesos interculturals i situacions conflictives;
- la capacitat de superar les relacions estereotipades.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- quins papers i quines funcions d'intermediari cultural haurà d'acomplir l'aprenent, com se'l capacitarà perquè ho pugui fer i què se li exigirà;
- quins trets de la cultura d'origen i de la cultura estrangera haurà de distingir l'aprenent, com se'l capacitarà perquè ho pugui fer o què se li exigirà;
- quines disposicions estan previstes perquè l'aprenent tingui una experiència de la cultura objecte d'estudi;
- quines possibilitats tindrà l'aprenent d'actuar com a intermediari cultural.

5.1.3. El saber ser (*savoir-être*)

Sobre l'activitat comunicativa dels usuaris o aprenents no només influeixen els seus coneixements, la seva capacitat de comprendre i les seves habilitats, sinó també factors personals lligats a la pròpia personalitat i caracteritzats per les actituds, les motivacions, els valors, les creences, els seus estils cognitius i els trets de personalitat que contribueixen a la seva identitat personal, i que inclouen:

Les *actituds* de l'usuari o l'aprenent:

- l'obertura i l'interès per les noves experiències, persones, idees, pobles, societats, cultures;
- la voluntat de relativitzar el seu punt de vista i el seu sistema de valors culturals;
- la voluntat i capacitat de distanciar-se de les actituds convencionals davant de les diferències culturals.

Les *motivacions*:

- intrínseques/extrínseques;
- instrumentals/integratives;
- desig de comunicar-se, necessitat humana de comunicar-se.

Els *valors*, per exemple, ètics i morals.

Les *creences*, per exemple, religioses, ideològiques, filosòfiques.

Els *estils cognitius*:

- convergent/divergent;
- holístic/analític/sintètic.

Els *trets de personalitat*:

- xerraire/callat;
- agosarat/tímid;
- optimista/pessimista;
- introvertit/extravertit;

- actiu/reactiu;
- amb sentit de culpabilitat o sense;
- amb por i vergonya o sense;
- rígid/flexible;
- de mentalitat oberta / de mentalitat tancada;
- espontani/reservat;
- intel·ligent;
- acurat/negligent;
- amb bona memòria o sense;
- treballador/gandul;
- amb ambició o sense;
- conscient/inconscient;
- amb confiança en si mateix o sense;
- independent/dependent;
- amb autoestima o sense.

Els trets personals i les actituds incideixen no tan sols en els papers que fan els usuaris o aprenents d'una llengua en els actes comunicatius, sinó també en la seva capacitat d'aprendre. Es considera que el desenvolupament d'una *personalitat intercultural* que compregui alhora les actituds i la presa de consciència representa un objectiu educatiu important per si mateix. En aquest sentit, es plantegen una sèrie de qüestions de tipus ètic i pedagògic:

- en quina mesura el desenvolupament de la personalitat pot ser un objectiu educatiu explícit;
- de quina manera es pot reconciliar el relativisme cultural amb la integritat moral i ètica;
- quins trets de la personalitat faciliten o frenen l'aprenentatge i l'adquisició d'una llengua estrangera o una segona llengua;
- com es pot ajudar els aprenents a explotar els seus punts forts i a superar els punts febles;
- de quina manera es pot reconciliar la diversitat de personalitats amb les limitacions que imposen els sistemes educatius.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- si els aprenents hauran d'aprendre a desenvolupar o demostrar algunes característiques personals i, si és així, quines; com se'ls capacitarà perquè ho puguin fer i què se'ls exigirà;
- si es tindran en compte les característiques dels aprenents a l'hora de preparar l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de la llengua i, si és així, de quina manera es farà.

5.1.4. Saber aprendre (*savoir-apprendre*)

En el sentit més general, saber aprendre és la capacitat d'observar i participar en noves experiències, i d'incorporar coneixements nous als que ja existeixen, modificant-los si cal. Les capacitats d'aprenentatge de llengua es desenvolupen durant l'experiència d'aprenentatge. Fan possible que l'aprenent pugui afrontar, de manera més efectiva i independent, els reptes de l'aprenentatge de la llengua, saber quines opcions té i poder treure més profit de les oportunitats. El saber aprendre té diversos components, com ara la consciència lingüística i comunicativa, les habilitats fonètiques generals, les habilitats per a l'estudi i les estratègies de descobriment i anàlisi (habilitats heurístiques).

5.1.4.1. La consciència lingüística i comunicativa

La sensibilitat cap a la llengua i la seva utilització, que implica el coneixement i la comprensió dels principis segons els quals s'organitzen i s'utilitzen les llengües, permet que una nova experiència es pugui integrar en un marc organitzat i es rebi com un enriquiment. D'aquesta manera, la llengua associada a la nova experiència es pot aprendre i utilitzar amb més facilitat, i no s'interpreta com una amenaça per a un sistema lingüístic ja establert que l'aprenent considera normal i "natural".

5.1.4.2. La consciència i les habilitats fonètiques generals

Per a molts aprenents, especialment adults, la capacitat de pronunciació de noves llengües augmentarà per mitjà de:

- la capacitat de distingir i produir sons i esquemes prosòdics desconeguts;
- la capacitat de percebre i encadenar seqüències de sons desconegudes;
- la capacitat, com a oient, de convertir (és a dir, dividir en elements distintius i significatius) un corrent continu de so en una cadena significativa i estructurada d'elements fonològics;
- la comprensió i el domini del procés de percepció i producció de sons aplicable a l'aprenentatge d'una nova llengua.

Aquestes habilitats fonètiques generals són diferents de la capacitat de pronunciar una llengua concreta.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- quines mesures, si escau, es prendran per desenvolupar la consciència lingüística i comunicativa de l'aprenent;
- quines habilitats de discriminació auditiva i articulatòries necessitarà l'aprenent, com se'l capacitarà perquè les pugui adquirir i què se li exigirà.

5.1.4.3. Habilitats per a l'estudi

Les habilitats per a l'estudi inclouen la capacitat d'utilitzar eficaçment les oportunitats d'aprenentatge que creen les situacions d'ensenyament, per exemple:

- estar atent a la informació presentada;
- comprendre la finalitat d'una tasca;
- cooperar eficaçment en el treball en grup o en parelles;
- utilitzar d'una manera ràpida, activa i freqüent la llengua que s'estudia;
- la capacitat d'utilitzar tot el material disponible per a un aprenentatge autònom;
- la capacitat d'organitzar i utilitzar el material per a un aprenentatge autodirigit;
- la capacitat d'aprendre de manera eficaç (tant des del punt de vista lingüístic com sociocultural) partint de l'observació directa dels actes de comunicació i de la participació en aquests actes mitjançant el desenvolupament d'estratègies perceptives, analítiques i heurístiques;
- la consciència, com a aprenent, dels propis punts forts i febles;
- la capacitat d'identificar les pròpies necessitats i els objectius;
- la capacitat d'organitzar les estratègies i els procediments propis per aconseguir aquests objectius d'acord amb les característiques i recursos que té cadascú.

5.1.4.4. Les estratègies de descobriment i anàlisi

Les estratègies de descobriment i anàlisi inclouen:

- la capacitat d'adaptar-se a una nova experiència (gent nova, llengua nova, noves maneres de fer, etc.) i de mobilitzar les altres competències (com ara l'observació, la interpretació del que s'observa, la inducció, la memorització, etc.) en la situació d'aprenentatge concreta;
- la capacitat d'utilitzar la llengua objecte d'aprenentatge per trobar, comprendre i, si cal, transmetre una nova informació;
- la capacitat d'utilitzar les noves tecnologies (per exemple, cercar informació en bases de dades, hipertextos, etc.)

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- quines habilitats per a l'estudi es fomenten en els aprenents o com se'ls ensenya a desenvolupar-les;
- quines estratègies de descobriment i anàlisi es fomenten en els aprenents o se'ls ensenya a desenvolupar;
- quines condicions s'estableixen perquè els aprenents esdevinguin cada vegada més independents tant en l'aprenentatge com en l'ús de la llengua.

5.2. Competència lingüística comunicativa

A fi de realitzar les intencions comunicatives, els usuaris de la llengua o els aprenents posen en joc les habilitats generals, tal com s'ha explicat anteriorment, i les combinen amb una competència comunicativa de tipus més específicament lingüístic. En un sentit més estricte, la competència comunicativa té els components següents:

- Competències lingüístiques
- Competències sociolingüístiques
- Competències pragmàtiques

5.2.1. Competències lingüístiques

Encara no s'ha fet una descripció completa i exhaustiva de cap llengua com a sistema formal per a l'expressió del significat. Els sistemes del llenguatge són de gran complexitat i la llengua d'una societat àmplia, diversificada i avançada és un sistema que no s'arriba a dominar mai completament. Això és així i no pot ser d'una altra manera, perquè cada llengua pateix una evolució contínua com a resposta a les exigències de l'ús comunicatiu. La major part dels països han intentat establir una forma estàndard de la llengua, si bé mai de manera exhaustiva i detallada. Per presentar-la, el model de descripció lingüística que s'utilitza per a l'ensenyament del corpus lingüístic en qüestió continua sent el mateix model que es va utilitzar per a les llengües clàssiques ja mortes. Aquest model tradicional, però, ja el va rebutjar fa cent anys la majoria dels lingüistes professionals, que insistien que les llengües s'han de descriure tal com s'utilitzen i no pas segons com alguna autoritat creu que s'haurien de descriure. A més, el model tradicional, pel fet d'haver estat desenvolupat per a un tipus de llengües concret, és inadequat per a la descripció de sistemes lingüístics amb una organització molt diferent. No obstant això, no hi ha hagut cap proposta de models alternatius que hagi aconseguit l'acceptació general. De fet, s'ha refusat la possibilitat que existeixi un model universal de descripció per a totes les llengües. Els treballs lingüístics recents en aquest camp no han produït encara uns resultats que es puguin utilitzar directament per facilitar l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de llengües. La majoria dels lingüistes descriptius actualment es limiten a codificar la pràctica, relacionant forma i significat, i utilitzant una terminologia que divergeix de la pràctica tradicional només quan cal tractar fenòmens que es troben fora de l'abast dels models tradicionals de descripció. Aquest és l'enfocament adoptat en aquesta secció. S'intenta identificar i classificar els principals components de la competència lingüística definida com el coneixement dels recursos formals i la capacitat d'utilitzar-los, a partir dels quals es poden construir i formular missatges significatius ben formats. L'esquema que apareix a continuació només pretén oferir, com a eines de classificació, alguns paràmetres i categories que poden ser útils per a la descripció del contingut lingüístic i com a base per a la reflexió. Els docents que prefereixin utilitzar un altre marc de referència són lliures de fer-ho, però haurien d'establir la teoria, la tradició i la pràctica que seguiran. Nosaltres distingim aquí:

- Competència lèxica
- Competència gramatical
- Competència semàntica
- Competència fonològica
- Competència ortogràfica
- Competència ortoèpica

El progrés en el desenvolupament de la capacitat que té un aprenent d'utilitzar els recursos lingüístics es pot classificar de manera esglaonada per escales, tal com es presenta a continuació.

REPERTORI LINGÜÍSTIC GENERAL

C2	Pot explotar, amb un domini exhaustiu i fiable, un repertori lingüístic molt ampli per formular de manera precisa el seu pensament, insistint, diferenciant i eliminant l'ambigüitat. No dóna cap senyal d'haver de limitar el que vol dir.
C1	Pot escollir la formulació apropiada d'un repertori lingüístic ampli per expressar clarament i sense restriccions el que vol dir.
B2	<p>Pot expressar-se clarament i sense donar la impressió d'haver de limitar el que vol dir.</p> <p>Té un repertori lingüístic suficient per poder fer descripcions clares, expressar el seu punt de vista i desenvolupar una argumentació. Pot utilitzar algunes frases complexes per fer-ho i no ha de buscar les paraules d'una manera evident.</p>
B1	<p>Té un repertori lingüístic suficient per descriure situacions imprevistes, explicar el punt principal d'un problema o d'una idea amb força precisió i expressar el seu pensament sobre temes abstractes o culturals com la música o el cinema.</p> <p>Té prou mitjans lingüístics i un vocabulari suficient per expressar-se, malgrat alguns dubtes i circumloquis, sobre temes com la família, el temps lliure i les afeccions, els interessos, la feina, els viatges i l'actualitat..., però les seves limitacions lèxiques provoquen repeticions i, fins i tot, de vegades, dificultats en la formulació.</p>
A2	<p>Té un repertori lingüístic elemental que li permet afrontar situacions quotidianes de contingut previsible, tot i que generalment ha d'adaptar el missatge i buscar les paraules.</p> <p>Pot produir expressions breus i quotidianes a fi de respondre a necessitats simples de tipus concret: detalls personals, rutines, desitjos i necessitats, solituds d'informació...</p> <p>Pot utilitzar estructures sintàctiques elementals i comunicar-se, amb l'ajuda de frases, grups de paraules i expressions fetes memoritzades, per referir-se a ell mateix, a altres persones, al que fan, als llocs, als seus béns, etc.</p> <p>Té un repertori limitat d'expressions breus memoritzades que cobreixen situacions previsibles de supervivència; en situacions imprevistes, se solen produir interrupcions i malentesos.</p>
A1	Té un repertori elemental d'expressions sobre detalls personals i necessitats concretes.

5.2.1.1. Competència lèxica

És el coneixement del vocabulari i la capacitat d'utilitzar-lo. Es compon d'elements lèxics i d'elements gramaticals.

1. Els **elements lèxics** inclouen:
 - a) Les **expressions fetes**, que consisteixen en paraules o grups de paraules apreses i utilitzades com un tot, per exemple:
 - Fórmules estereotipades:
 - exponents directes de funcions lingüístiques (veg. 5.2.3.2) com, per exemple, salutacions: *Com estàs?*, *Com anem?*, *Bon dia!*, etc.;
 - refranys, proverbis, etc. (veg. 5.2.2.3); per exemple, *Al maig, cada dia un raig*;
 - arcaïsmes; per exemple, *Dat i beneït*.
 - Frases idiomàtiques:
 - metàfores lexicalitzades, semànticament opaques; per exemple, *Anar-se'n a l'altre barri* (morir);
 - intensificadors. Sovint l'ús està contextualitzat i restringit estilísticament; per exemple, *negre com la nit* (molt fosc) / *negre com el sutge* (molt brut).
 - Estructures fixes, apreses i utilitzades com a conjunts als quals es dóna un sentit inserint paraules o expressions, com ara, *Pot...*, *Li fa res...*
 - Altres estructures fixes, com ara:
 - verbs de règim preposicional; per exemple: *anar a*, *venir de*, *estar acostumat a*, *estar d'acord amb...*
 - preposicions compostes: *arran de*, *enmig de*, *fora de...*
 - Agrupacions de paraules que sempre van juntes: *cometre un error*, *tenir una badada...*
 - b) Paraules aïllades. Una paraula pot tenir més d'un significat (polisèmia); per exemple, *banc*, un seient més o menys llarg o una entitat bancària. Es pot tractar de paraules aïllades de tipus obert (substantiu, verb, adjectiu, adverb); però també poden ser conjunts lèxics tancats (per exemple, els dies de la setmana, els mesos de l'any, pesos i mesures, etc.). Igualment, es poden constituir altres conjunts lèxics amb un objectiu gramatical o semàntic (vegeu-ho més endavant).
2. Els **elements gramaticals**, que pertanyen a classes tancades de paraules; per exemple:
 - articles (un, el...);
 - quantitatius (massa, prou, força, tant, algun, tot...);
 - demonstratius (aquest, aquesta...);
 - pronoms personals (jo, tu, nosaltres, ell, ella, mi...);
 - interrogatius i relatius (qui, què, quin, on, com...);
 - possessius (el meu, la meva, el vostre...);
 - preposicions (a, amb, de, en...);
 - verbs auxiliars (haver, ser);
 - conjuncions (però, i, o, si...);
 - interjeccions (ep, ei, oi...).

Les escales per a la gradació del coneixement del vocabulari i per a la capacitat de dominar aquest coneixement són les següents:

REPERTORI LÈXIC

C2	Domina un repertori lèxic molt ampli, que comprèn expressions idiomàtiques i col·loquials, i mostra tenir consciència dels nivells de connotació semàntica.
C1	Domina un repertori lèxic ampli que li permet superar fàcilment els buits mitjançant circumloquis. És difícil de detectar la recerca d'expressions i d'estratègies d'evitació. Bon domini d'expressions idiomàtiques i de mots col·loquials.
B2	Té una bona quantitat de vocabulari tant sobre temes relatius a la seva especialitat com sobre temes més generals. Pot variar la formulació per tal d'evitar repeticions freqüents, però els buits lèxics poden provocar vacil·lacions i l'ús de circumloquis.
B1	Té un vocabulari suficient per expressar-se amb l'ajuda de circumloquis sobre la major part de temes relatius a la seva vida quotidiana, com la família, el temps lliure i les afeccions, la feina, els viatges i els esdeveniments actuals.
A2	Té un vocabulari suficient per desenvolupar-se en activitats corrents i en transaccions quotidianes que comprenen situacions i temes familiars. Té un vocabulari suficient per satisfer les necessitats comunicatives elementals. Té un vocabulari suficient per satisfer les necessitats de supervivència.
A1	Té un repertori bàsic de paraules aïllades i d'expressions relatives a situacions concretes.

CONTROL DEL VOCABULARI

C2	Utilitza amb consistència un vocabulari correcte i adequat.
C1	Comet, de tant en tant, petites equivocacions, però no es tracta d'errors de vocabulari significatius.
B2	La seva precisió lèxica generalment és alta, encara que es pugui produir alguna confusió i incorrecció en la tria de mots que no arriba a destorbar la comunicació.
B1	Mostra un bon domini del vocabulari elemental, però encara comet errors importants quan expressa pensaments més complexos o aborda temes i situacions poc habituals.
A2	Pot dominar un repertori lèxic restringit per fer front a necessitats quotidianes concretes.
A1	No hi ha descriptor.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- quins elements lèxics (expressions fixes i paraules aïllades) haurà d'aprendre a reconèixer o utilitzar l'aprenent, o com se'l capacitarà perquè ho pugui fer o què se li exigirà;
- de quina manera se seleccionaran i ordenaran aquests elements.

5.2.1.2. Competència gramatical

La competència gramatical es pot definir com el coneixement dels recursos gramaticals de la llengua i la capacitat d'utilitzar-los.

La gramàtica d'una llengua es pot considerar formalment com el conjunt dels principis que regeixen la combinació d'elements en cadenes significatives marcades i definides (les frases). La competència gramatical és la capacitat de comprendre i expressar significats produint i reconeixent frases ben construïdes segons aquests principis i no de memoritzar-les i reproduir-les com a fórmules completament fetes. En aquest sentit, cada llengua té una gramàtica molt complexa que fa difícil un tractament exhaustiu i definitiu. Hi ha un cert nombre de teories i models oposats per a l'organització de les paraules en frases. Al *Marc de referència* no li correspon jutjar aquestes teories i models ni promoure'n l'ús de cap en particular, però sí que li correspon procurar que els usuaris manifestin quines teories han decidit adoptar i quines conseqüències té aquesta tria en la seva pràctica. Aquí ens limitem a identificar els paràmetres i les categories que s'han utilitzat àmpliament en la descripció gramatical.

La descripció de l'organització gramatical suposa l'especificació de:

- *Elements*, per exemple:
 - morfemes;
 - radicals i afixos;
 - paraules.
- *Categories*, per exemple:
 - nombre, cas, gènere;
 - concret/abstracte, comptable/incomptable;
 - transitiu/intransitiu, veu activa/veu passiva;
 - temps passat/present/futur;
 - aspecte perfectiu/imperfectiu;
 - mode.
- *Classes*, per exemple:
 - conjugacions;
 - declinacions;
 - classes obertes de paraules: substantius, verbs, adjectius, adverbis;
 - classes tancades de paraules (elements gramaticals: veg. 5.2.1.1.
- *Estructures*, per exemple:
 - paraules compostes i complexes;
 - sintagmes (nominal, verbal, etc.);

clàusules (principal, subordinada, coordinada);
oracions (simple, composta).

- *Processos* (descriptius), per exemple:
nominalització;
afixació;
substitució;
gradació;
transposició;
transformació.
- *Relacions*, per exemple:
règim;
concordança;
valència.

Es disposa d'una escala per a la correcció gramatical. Cal llegir-la en relació amb l'escala del repertori lingüístic general que s'ha presentat a l'inici d'aquesta secció. No es considera possible elaborar una escala de la progressió relativa a l'estructura gramatical que sigui aplicable a totes les llengües.

CORRECCIÓ GRAMATICAL

C2	Manté un domini gramatical constant sobre un llenguatge complex, fins i tot quan l'atenció es dirigeix a un altre lloc (per exemple, quan planifica el que dirà o segueix les reaccions dels altres).
C1	Manté constantment un grau de correcció gramatical alt; els errors són escassos i difícils de detectar.
B2	Té un bon domini gramatical; encara pot cometre equivocacions ocasionals o errors no sistemàtics i petites faltes sintàctiques, però són rars i sovint les pot corregir retrospectivament. Demostra un grau relativament alt de domini gramatical. No fa faltes que condueixin a malentesos.
B1	Es comunica amb una correcció suficient en contextos familiars; per regla general, té un bon domini gramatical malgrat les clares influències de la llengua materna. Es poden produir errors però queda clar el que intenta expressar. Utilitza de manera força acurada un repertori d'expressions habituals i associades a les situacions més previsibles.
A2	Utilitza algunes estructures simples correctament però encara comet errors elementals com, per exemple, confondre els temps i oblidar la concordança. Tanmateix, normalment queda clar el que intenta dir.
A1	Demostra només un control limitat d'algunes estructures sintàctiques i de formes gramaticals simples dins d'un repertori après.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- en quina teoria gramatical han fonamentat el seu treball;
- quins elements gramaticals, categories, classes, estructures, processos i relacions hauran de dominar els aprenents, com se'ls capacitarà perquè ho puguin fer o què se'ls exigirà.

Tradicionalment, es distingeix entre morfologia i sintaxi:

La *morfologia* s'ocupa de l'estructura interna de les paraules, que es poden analitzar com a morfemes, classificats en:

- radical o arrel;
- afixos (prefixos, sufixos, infixos), que inclouen:
 - els afixos de derivació (per exemple: -eria, -dor, -ia);
 - els afixos d'inflexió (per exemple: -ment, -ut).

Formació de paraules:

Les paraules es poden classificar en:

- paraules simples (només l'arrel; per exemple, *terra*);
- paraules derivades (arrel + afixos; per exemple, *enterrar/subterrani*);
- paraules compostes (que contenen més d'una arrel; per exemple, *enterramorts*).

La morfologia tracta també dels altres mitjans per modificar la forma de les paraules; per exemple,

- les alternances vocàliques: *ras/res/ros/rus*;
- les modificacions consonàntiques: *cup/cub*;
- les formes irregulars: *imprimir/imprès*; *morir/mort*;
- la flexió verbal: *tinc, tens, té...*;
- les formes invariables: *temps, atles*.

La *morfologia* s'ocupa de la variació dels morfemes determinada pel context fonètic (per exemple, *els avis / els savis*) i les variacions fonètiques determinades pel context morfològic (per exemple, *móra/mora*).

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- Quins elements morfològics i quines operacions haurà de dominar l'aprenent o com se'l capacitarà perquè ho pugui fer, o què se li exigirà.

La *sintaxi* tracta de l'organització de les paraules en forma d'oracions, segons les categories, els elements, les classes, les estructures, les operacions i les relacions implicades, i sovint es presenta sota la forma d'un conjunt de regles. La sintaxi de la llengua utilitzada per un parlant nadiu adult és extremament complexa i molt inconscient. La capacitat de construir frases que transmetin sentit és un aspecte central de la competència comunicativa.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- Els elements gramaticals, categories, classes, estructures, processos i relacions gramaticals que els aprenents hauran d'utilitzar, com se'ls capacitarà perquè ho puguin fer o què se'ls exigirà.

5.2.1.3. Competència semàntica

S'ocupa de la consciència i del domini que l'aprenent té de l'organització del significat.

La *semàntica lèxica* tracta de les qüestions relatives al sentit de les paraules:

- La relació de la paraula amb el context:
referència;
connotació;
exponent de les nocions específiques d'ordre general.
- Les relacions semàntiques, com ara:
sinònims/antònims;
hipònims;
col·locacions;
relacions entre la part i el tot;
anàlisi dels components;
equivalència en la traducció.

La *semàntica gramatical* tracta del significat dels elements, les categories, les estructures i els processos gramaticals (veg. 5.2.1.2).

La *semàntica pragmàtica* s'ocupa de les relacions lògiques, com ara: la substitució, la pressuposició, la implicació.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- Quins tipus de relació semàntica hauran de desenvolupar o demostrar els aprenents, o com se'ls capacitarà perquè ho puguin fer o què se'ls exigirà.

Els aspectes relatius al significat són, evidentment, fonamentals per a la comunicació i apareixeran sovint en el *Marc* (veg. 5.1.1.1).

En aquest apartat es tracta la competència lingüística en el seu sentit formal. Des del punt de vista de la lingüística teòrica o descriptiva, una llengua és un sistema simbòlic molt complex. Quan s'intenta, com aquí, separar els diferents components de la competència comunicativa, es pot assenyalar legítimament el coneixement (en gran part inconscient) de les estructures formals i la capacitat d'utilitzar-les com un d'aquests components. Determinar si cal que aquesta anàlisi formal formi part de l'aprenentatge o l'ensenyament de llengües i fins a quin punt, és un tema diferent. L'enfocament funcional/nocional adoptat en les publicacions del Consell d'Europa *Waystage 1990*, *Threshold Level 1990* i *Vantage Level* ofereix una alternativa al tractament que es fa de la competència lingüística en les seccions 5.2.1, 5.2.2, 5.2.3. En lloc de començar per les formes lingüístiques i els seus significats, comença amb una classificació sis-

temàtica de les funcions i nocions comunicatives, dividides en generals i específiques, i secundàriament tracta les formes, lèxiques i gramaticals, com els seus exponents. Els enfocaments són maneres complementàries de tractar la *dobla articulació* de la llengua. Les llengües estan fonamentades en una organització de la forma i en una organització del significat. Les dues classes d'organització s'interrelacionen en gran part de manera arbitrària. Una descripció basada en l'organització de les formes d'expressió atomitza el significat, i la basada en l'organització del significat atomitza la forma. La que prefereixi l'usuari dependrà del propòsit pel qual es produeix la descripció. L'èxit de l'enfocament del Nivell Llindar indica que molts docents consideren més avantatjós anar del significat a la forma, i no seguir la pràctica tradicional d'organitzar la progressió en termes purament formals. Per altra banda, algunes persones poden preferir utilitzar una *gramàtica comunicativa* com, per exemple, en *Un niveau-seuil* (versió francesa del Nivell Llindar). En qualsevol cas, és evident que un aprenent de llengües ha d'adquirir tant les formes com els significats.

5.2.1.4. La competència fonològica

La competència fonològica suposa el coneixement i l'habilitat per percebre i produir:

- les unitats de so (fonemes) de la llengua i la seva realització en contextos concrets (al·lòfons);
- els trets fonètics que distingeixen els fonemes (*trets distintius*, com ara sonoritat, obertura, nasalitat, oclusió, labialitat);
- la composició fonètica de les paraules (estructura sil·làbica, seqüència dels fonemes, accentuació de les paraules, tons, assimilació, allargaments);
- la prosòdia o fonètica de la frase:
 - accentuació i ritme de la frase;
 - entonació.
- la reducció fonètica:
 - reducció vocàlica;
 - formes febles i fortes;
 - assimilació;
 - elisió.

CONTROL DEL SISTEMA FONOLÒGIC

C2 Com C1.

C1 Pot variar l'entonació i la corba melòdica de l'oració correctament a fi d'expressar matisos subtils de significat.

B2 Ha adquirit una pronunciació i una entonació clares i naturals.

B1 La pronunciació és clarament intel·ligible, encara que de vegades es noti un accent estranger i que es produeixin errors de pronunciació ocasionalment.

A2 La pronunciació és, en general, prou clara per fer-se entendre malgrat un accent estranger evident, però l'interlocutor li ha de demanar de tant en tant que repeteixi el que ha dit.

- A1** Pot pronunciar un repertori molt limitat d'expressions i de paraules apreses, les quals pot comprendre amb algun esforç un parlant nadiu acostumat a tractar amb parlants del grup lingüístic de l'aprenent o usuari.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- quines noves habilitats fonològiques se li exigeixen a l'aprenent;
- quina importància relativa tenen els sons i la prosòdia;
- si la correcció fonètica i la fluïdesa són un objectiu prioritari en els estadis inicials de l'aprenentatge o si més aviat són un objectiu a llarg termini.

5.2.1.5. La competència ortogràfica

La competència ortogràfica comporta el coneixement i l'habilitat en la percepció i producció dels símbols de què estan compostos els textos escrits. Els sistemes d'escriptura de totes les llengües europees es basen en un principi alfabètic, encara que algunes llengües segueixen un principi ideogràfic (logogràfic), per exemple, el xinès, o un principi consonàntic, per exemple, l'àrab. Per als sistemes alfabètics, els aprenents haurien de conèixer i ser capaços de percebre i produir:

- la forma de les lletres en modalitat d'impremta i cursiva, tant en majúscules com en minúscules;
- l'ortografia correcta de les paraules, incloent-hi el reconeixement de les formes de contracció;
- la puntuació i les normes d'ús;
- les convencions tipogràfiques i la varietat de fonts, etc.;
- signes logogràfics d'ús comú (per exemple, @, &, \$, etc.).

5.2.1.6. La competència ortoèpica

A la inversa, els usuaris a qui es demana que llegeixin en veu alta un text preparat, o que utilitzin en la parla paraules que han après per la seva forma escrita, han de ser capaços de pronunciar correctament aquesta forma escrita. Això pot comportar:

- el coneixement de les convencions del lletrejar;
- la capacitat de consultar un diccionari i el coneixement de les convencions que s'hi utilitzen en la representació de la pronunciació;
- el coneixement de les implicacions de les formes escrites, especialment els signes de puntuació, en la redacció i l'entonació;
- la capacitat de resoldre ambigüitats (homònims, ambigüitats sintàctiques, etc.) segons el context.

CONTROL DE L'ORTOGRAFIA

C2 Els textos no contenen faltes d'ortografia.

C1 La composició, la divisió per paràgrafs i la puntuació són consistents i pràctics. L'ortografia és correcta amb l'excepció d'alguns errors esporàdics.

B2	Pot produir un escrit continu, clar i intel·ligible que segueixi les convencions de la composició i de l'organització textual. L'ortografia i la puntuació són relativament correctes, però poden manifestar la influència de la llengua materna.
B1	Pot produir escrits continus generalment comprensibles des del principi fins al final. L'ortografia, la puntuació i la composició són prou acurades i es poden seguir fàcilment la majoria de les vegades.
A2	Pot copiar expressions breus sobre temes corrents; per exemple, les indicacions per anar a algun lloc. Pot escriure amb una relativa correcció fonètica (però no forçosament ortogràfica) paraules curtes que pertanyen al seu vocabulari oral.
A1	Pot copiar expressions curtes i paraules familiars; per exemple, senyals o consignes simples, el nom d'objectes quotidians, el nom de botigues i un conjunt d'expressions utilitzades regularment. Pot lletrejar la seva adreça, la seva nacionalitat i altres informacions personals.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- Les necessitats ortogràfiques i ortoèpiques dels aprenents en relació amb l'ús de les varietats parlades i escrites de la llengua, i la seva necessitat de convertir textos de la forma oral a la forma escrita i a l'inrevés.

5.2.2. Competència sociolingüística

La competència sociolingüística comprèn el coneixement i les habilitats necessàries per tractar la dimensió social de l'ús de la llengua. Com destacàvem en referir-nos a la competència sociocultural, ja que la llengua és un fenomen sociocultural, bona part del que conté el *Marc*, especialment pel que fa a aquest aspecte, és important per a la competència sociolingüística. Els aspectes que es tracten aquí són els que es relacionen específicament amb l'ús de la llengua i que no es tracten en cap altre apartat: els marcadors lingüístics de relacions socials, les normes de cortesia, les expressions de saviesa popular, les diferències de registre, i el dialecte i l'accent.

5.2.2.1. Els marcadors lingüístics de relacions socials

Aquests marcadors són molt diferents segons les llengües i les cultures ja que depenen de factors com *a)* l'estatus dels interlocutors, *b)* la proximitat de la relació, *c)* el registre del discurs, etc. Els exemples presentats més endavant només tenen un valor relatiu i pot ser que no tinguin equivalents en altres llengües.

- Ús i selecció de les salutacions:
de rebuda (*Hola!, Bon dia!*);
de presentació (*Encantat!, Molt de gust!, Com està?, Com anem?*);
de comiat (*Adéu!, A reveure!*).

- Ús i selecció de formes de tractament:
Oficial: *Molt Honorable, Excel·lentíssim Senyor...*;
Formal: *Senyor, Senyora, Professor...*;
Informal: *Perel!, Isabel!*;
Familiar: *Estimada!, Reiet!*;
Autoritari: *Recasens!, Vostè!*;
Agressiu: *brètol, dropo, capdetrons!* (sovint afectuós).
- Convencions en els torns de paraula.
- Usos i selecció de les exclamacions; per exemple, *Déu meu!, Eil!*, etc.

5.2.2.2. Les normes de cortesia

Les normes de cortesia proporcionen una de les raons més importants per apartar-se de l'aplicació estricta del *principi de cooperació* (veg. 5.2.3.1). Varien d'una cultura a una altra i són una font freqüent de malentesos interculturals, especialment quan les expressions educades s'interpreten d'una forma literal.

1. *Cortesia*, per exemple:
 - demostrar interès per la salut d'algú;
 - compartir experiències i preocupacions;
 - expressar admiració, afecte, gratitud, etc.;
 - oferir regals, prometre favors futurs, ser hospitalari, etc.;
 - evitar els comportaments amenaçadors (dogmatisme, ordres directes, etc.);
 - expressar penediment, excusar-se per un comportament amenaçador (correcció, contradicció, prohibició, etc.);
 - utilitzar elements per suavitzar el discurs; per exemple, *Vols dir?, Em sembla...*
2. Utilització adequada d'expressions com ara *gràcies, si us plau*, etc.
3. Mala educació (ignorància deliberada de les normes de cortesia), com ara:
 - brusquedat, excessiva franquesa;
 - expressió de menyspreu, de fàstic;
 - reclamació i repulsa;
 - enrabiada, impaciència;
 - afirmació de superioritat.

5.2.2.3. Les expressions de saviesa popular

Aquestes expressions fixes, que contenen i reforcen les actituds habituals, contribueixen significativament a la cultura popular. Sovint apareixen en els titulars de diaris, en els quals freqüentment s'hi fa referència o s'hi juga. El coneixement d'aquesta saviesa popular acumulada, expressada en un llenguatge adequat i conegut per tothom, és un component significatiu de l'aspecte lingüístic de la competència sociocultural.

- refranys; per exemple, *Qui no vulgui pols que no vagi a l'era*;
- expressions idiomàtiques; per exemple, *Dormir a la palla, Buidar el pap*;
- cites corrents; per exemple, *Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s'ha fos; Al meu país la pluja no sap ploure*;

- expressions de:
 - creences com, per exemple, refranys sobre el temps: *Març, marçot, mata la vella a la vora del foc i la jove si pot*;
 - actituds, com ara clixés; per exemple, *A la taula d'en Bernat, qui no hi és no hi és comptat*;
 - valors, com ara, *Això és bufar i fer ampolles*.

Els grafits, els eslògans publicitaris a la televisió o a la vestimenta (samarretes), els cartells i els plafons als llocs de treball tenen sovint, avui, aquesta mateixa funció.

5.2.2.4. Diferències de registre

El terme *registre* s'utilitza per referir-se a les diferències sistemàtiques entre els diversos usos de la llengua en contextos diferents. És un concepte molt ampli, que podria cobrir el que aquí anomenem *tasques* (4.3), *tipus de text* (4.6.4) i *macrofuncions* (5.2.3.2). En aquesta secció tractem les diferències segons el nivell de formalitat:

- solemne, per exemple, *Es prega silenci a la sala*;
- formal, per exemple, *Podríem iniciar la sessió?*;
- neutre, per exemple, *Què els sembla si comencem?*;
- informal, per exemple, *Que comencem?*;
- familiar, per exemple, *Vinga, som-hi!*;
- íntim, per exemple, *Estàs a punt, rei?*

En un aprenentatge inicial (és a dir, fins al nivell B1), és adequat un registre relativament neutre, si no hi ha raons que aconsellin el contrari. És el registre que els parlants nadius probablement utilitzen i esperen dels estrangers i dels desconeguts en general. És probable que la familiaritat amb els registres més formals o més familiars arribi amb el temps, potser a través de la lectura de diferents tipus de text, especialment novel·les, d'entrada, com una competència receptiva. S'ha d'anar amb compte a l'hora d'utilitzar registres més formals o més familiars, ja que un ús inadequat pot provocar una interpretació errònia o el ridícul.

5.2.2.5. Varietats i accent

La competència sociolingüística inclou també la capacitat de reconèixer indicadors lingüístics de:

- classe social;
- procedència geogràfica;
- origen nacional;
- grup professional.

Aquests indicadors inclouen:

- el lèxic: *xocolata* / *haixix* (variació social); *espill* / *mirall* (variació geogràfica);
- la gramàtica: *l·lig*, *l·legeixc*, *l·legeixo* (variació geogràfica); *Fa temps que no hi sóc estat* / *he estat* (variació generacional);
- la fonologia: */plurá/*, */plorà/*, *plorár/*, *prurá/* (variació geogràfica);
- característiques de la veu (ritme, volum, etc.);

- aspectes paralingüístics;
- el llenguatge corporal.

Les comunitats lingüístiques europees no són totalment homogènies. Les diferents regions tenen les seves peculiaritats lingüístiques i culturals. Aquestes característiques solen ser més marcades en les persones que viuen una vida purament local i, per tant, estan relacionades amb el nivell social, professional i educatiu. El reconeixement d'aquests trets dialectals dóna, per tant, indicis significatius de les característiques dels interlocutors. Els estereotips tenen un paper molt important en aquest procés, que es pot reduir amb el desenvolupament d'habilitats interculturals. Amb el temps, els aprenents també entraran en contacte amb parlants de diverses procedències. Abans d'adoptar les formes dialectals haurien de ser conscients de les seves connotacions socials i de la necessitat de coherència i consistència.

L'esglaonament dels ítems relatius a la competència sociolingüística va resultar problemàtic (veg. l'annex B). A l'escala següent es mostren els ítems escollits. Com es pot veure, la part inferior de l'escala només recull els exponents de les relacions socials i les normes de cortesia. Des del nivell B2 els usuaris són capaços d'expressar-se adequadament amb un llenguatge apropiat des del punt de vista sociolingüístic per a les situacions i les persones implicades, i comencen a adquirir la capacitat de reconèixer les variacions de la parla, a més d'un control més efectiu sobre el registre i les expressions idiomàtiques.

ADEQUACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA

C2 Té un gran domini d'expressions idiomàtiques i col·loquials, i és conscient dels nivells connotatius del significat.

Valora les implicacions sociolingüístiques i socioculturals quan els parlants nadius utilitzen la llengua, i sap reaccionar-hi adequadament.

Pot fer de mediador de manera efectiva entre parlants de la llengua objecte d'aprenentatge i parlants de la seva comunitat d'origen tenint en compte les diferències socioculturals i sociolingüístiques.

C1 Pot reconèixer un ampli repertori d'expressions idiomàtiques i col·loquials, i pot apreciar els canvis de registre; no obstant això, pot ser que hagi de confirmar detalls ocasionals, sobretot si l'accent no li és familiar.

Pot entendre pel·lícules que utilitzin un grau considerable d'argot i d'expressions idiomàtiques.

Pot utilitzar la llengua de manera flexible i efectiva en les relacions socials, incloent-hi els usos emocionals, al·lusius i humorístics.

B2 Pot expressar-se amb convicció i d'una manera clara i educada en un registre formal o informal adequat a la situació i a les persones implicades.

Pot seguir, amb algun esforç, el ritme dels debats i pot participar-hi encara que la parla sigui ràpida i col·loquial.

Pot relacionar-se amb parlants nadius sense fer-los riure, ni molestar-los involuntàriament, ni obligar-los a comportar-se de manera diferent a com ho farien amb un parlant nadiu.

Pot expressar-se de manera apropiada en situacions diverses i evitar errors greus de formulació.

- B1** Pot utilitzar un repertori ampli de funcions lingüístiques i els exponents més comuns d'aquestes funcions amb un registre neutre.

És conscient de les normes de cortesia més importants i actua en conseqüència.

És conscient de les diferències més significatives que hi ha entre els costums, els usos, les actituds, els valors i les creences predominants en la comunitat en qüestió i en la seva pròpia, i està pendent dels signes que identifiquen aquestes diferències.

- A2** Pot dur a terme funcions lingüístiques elementals, com ara intercanviar informació i demanar-ne; també pot expressar opinions i actituds d'una manera senzilla.

Pot relacionar-se de manera senzilla però eficaç utilitzant expressions comunes i seguint les rutines més elementals.

Pot manejar intercanvis socials curts, utilitzant fórmules quotidianes de salutació i de tractament. Pot fer invitacions i respondre-hi, fer suggeriments, excusar-se, etc.

- A1** Pot establir contactes socials elementals utilitzant les fórmules de cortesia més senzilles i quotidianes relatives a salutacions, comiats i presentacions; i utilitza les expressions *si us plau*, *gràcies*, *ho sento*, etc.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- quin repertori de salutacions, fórmules de tractament i exclamacions hauran de reconèixer, avaluar sociològicament i utilitzar els aprenents, com se'ls capacitarà perquè ho puguin fer i què se'ls exigirà;
- quines normes de cortesia hauran de reconèixer, comprendre i utilitzar els aprenents, com se'ls capacitarà perquè ho puguin fer i què se'ls exigirà;
- quines formes de mala educació hauran de reconèixer, comprendre i saber utilitzar els aprenents, com se'ls capacitarà perquè ho puguin fer i què se'ls exigirà;
- quins refranys, estereotips i expressions idiomàtiques populars hauran de reconèixer, comprendre i utilitzar els aprenents, com se'ls capacitarà perquè ho puguin fer i què se'ls exigirà;
- quins registres hauran de reconèixer i utilitzar els aprenents, com se'ls capacitarà perquè ho puguin fer o què se'ls exigirà;
- quins grups socials de la comunitat que parla la llengua objecte d'aprenentatge o de la comunitat internacional hauran de saber reconèixer els aprenents a través de l'ús que fan de la llengua; com se'ls capacitarà perquè ho puguin fer i què se'ls exigirà.

5.2.3. Les competències pragmàtiques

Les competències pragmàtiques es refereixen al coneixement que l'usuari o aprenent té dels principis segons els quals els missatges:

- a) s'organitzen, s'estructuren i s'ordenen (*competència discursiva*);
- b) s'utilitzen per a la realització de funcions comunicatives (*competència funcional*);
- c) se seqüencien segons uns esquemes interactius i transaccionals (*competència organitzativa*).

5.2.3.1. La competència discursiva

La competència discursiva és la capacitat de l'usuari o aprenent d'*ordenar* frases en seqüències per produir fragments coherents de llenguatge. Això inclou el coneixement de l'ordre de les frases i la capacitat de dominar aquest ordre segons:

- el tema o centre d'interès;
- que es tracti d'informació coneguda o que sigui informació nova;
- l'encadenament *natural*; per exemple, temporal: *Ha caigut i l'he ajudat*, diferent de *L'he ajudat i ha caigut*;
- les relacions de causa i efecte: *Els preus pugen; els treballadors demanen un augment de sou*;
- la capacitat de dirigir i estructurar el discurs:
 - l'organització temàtica;
 - la coherència i la cohesió;
 - l'organització lògica;
 - l'estil i el registre;
 - l'eficàcia retòrica;

el **principi de cooperació** (màximes conversacionals de Grice, 1975): "feu la vostra intervenció d'acord amb les exigències del context, tenint en compte els principis següents:

- qualitat (intenteu que la vostra contribució sigui verídica);
- quantitat (procureu que la vostra contribució sigui tan informativa com faci falta però no més);
- rellevància (eviteu dir el que no sigui rellevant);
- la modalitat (sigueu breu i precís; eviteu l'obscuritat i l'ambigüitat)".

La transgressió d'aquests criteris per aconseguir una comunicació directa i eficaç només s'hauria de produir per assolir una finalitat precisa i no pas per la incapacitat de respectar-los.

- **Organització del text:** el coneixement de les convencions organitzatives dels textos en una comunitat determinada, com ara:
 - de quina manera s'estructura la informació per realitzar les diferents macrofuncions (descripció, narració, argumentació, etc.);
 - de quina manera s'expliquen les històries, les anècdotes, els acudits, etc.;

- de quina manera es construeix una argumentació (en un debat, en un tribunal de justícia, etc.);
- de quina manera s'elaboren i es disposen en paràgrafs els textos escrits (assaigs, cartes formals, etc.).

Una bona part de l'educació en la llengua materna es dedica a fomentar les habilitats discursives dels joves. En aprendre una llengua estrangera, l'aprenent comença amb torns de paraula breus en què sol pronunciar només una oració. En els nivells més alts de domini de la llengua, el desenvolupament de la competència discursiva, els components de la qual s'han descrit en aquesta secció, és cada vegada més important.

Hi ha escales il·lustratives per als aspectes següents de la competència discursiva:

- flexibilitat segons les circumstàncies;
- torns de paraula (també s'ha presentat en la secció d'estratègies d'interacció);
- desenvolupament temàtic;
- coherència i cohesió.

FLEXIBILITAT

C2	Demostra una gran flexibilitat per reformular idees amb diferents formes lingüístiques per tal de donar èmfasi, indicar una diferència segons la situació o l'interlocutor, etc. i per eliminar l'ambigüitat.
C1	Com B2+
B2	Pot ajustar el que diu i la manera de dir-ho a la situació i al destinatari, i adoptar el nivell de formalitat adequat a les circumstàncies. Pot adaptar-se als canvis de tema, d'estil i de to que es produeixen normalment en una conversa. Pot variar la formulació del que vol dir.
B1	Pot adaptar la seva expressió per fer front a situacions poc habituals i fins i tot difícils. Pot utilitzar amb flexibilitat un repertori ampli d'elements lingüístics senzills a fi d'expressar l'essencial del que vol dir.
A2	Pot adaptar a circumstàncies particulars expressions senzilles ben preparades i memoritzades mitjançant una substitució lèxica limitada. Pot desenvolupar expressions apreses tornant a combinar els elements d'una manera senzilla.
A1	No hi ha descriptor.

TORNS DE PARAULA

C2	Com C1
C1	Pot escollir una expressió adequada entre un repertori disponible de funcions

	discursives per iniciar els seus comentaris i per prendre la paraula o per guanyar temps mentre la conserva i reflexiona.
B2	Pot intervenir de manera adequada en una discussió, utilitzant els mitjans d'expressió adequats per fer-ho. Pot començar, mantenir i acabar una conversa adequadament i utilitzant els torns de paraula de manera eficaç. Pot començar un discurs, prendre la paraula quan és convenient i acabar la conversa quan ho ha de fer, encara que no ho faci sempre amb elegància. Pot utilitzar un repertori d'expressions fetes per guanyar temps i conservar la paraula mentre formula el que vol dir (per exemple, "M'agrada que em faci aquesta pregunta").
B1	Pot intervenir en una discussió sobre un tema familiar i utilitzar una expressió adequada per prendre la paraula. Pot començar, mantenir i acabar una conversa senzilla cara a cara sobre temes familiars o d'interès personal.
A2	Pot utilitzar tècniques simples per començar, mantenir i acabar una conversa breu. Pot començar, mantenir i acabar una conversa senzilla cara a cara. Pot atreure l'atenció.
A1	No hi ha descriptor.

DESENVOLUPAMENT TEMÀTIC

C2	Com C1
C1	Pot fer descripcions i narracions elaborades integrant-hi subtemes, desenvolupant punts particulars i acabant amb una conclusió apropiada.
B2	Pot fer descripcions o narracions clares exposant i defensant els seus punts de vista principals i afegint detalls i exemples com a suport.
B1	Pot fer, amb una fluïdesa raonable, narracions o descripcions senzilles en forma de seqüència lineal d'elements.
A2	Pot contar una història o descriure alguna cosa utilitzant una llista senzilla d'elements.
A1	No hi ha descriptor.

COHERÈNCIA I COHESIÓ

C2	Pot crear un text coherent i cohesionat utilitzant d'una manera completa i adequada una varietat d'estructures organitzatives i una gamma àmplia de mecanismes de cohesió.
-----------	--

C1	Pot produir un discurs clar, fluid i ben estructurat que demostra un ús controlat d'estructures organitzatives, connectors i mecanismes de cohesió.
B2	Pot utilitzar amb eficàcia una gran varietat de connectors per indicar clarament les relacions entre les idees. Pot utilitzar un nombre limitat de mecanismes de cohesió per enllaçar els enunciats i crear un discurs clar i coherent, encara que es pugui posar nerviós en intervencions llargues.
B1	Pot connectar una sèrie d'elements breus, simples i distints per crear una seqüència d'elements cohesionada i lineal. Pot utilitzar els connectors més freqüents per enllaçar frases senzilles a fi d'explicar una història o descriure alguna cosa sota la forma d'una llista senzilla d'elements.
A2	Pot enllaçar grups de paraules amb connectors simples com <i>i</i> , <i>però</i> i <i>perquè</i> .
A1	Pot enllaçar paraules o grups de paraules amb connectors molt elementals com ara <i>i</i> o <i>aleshores</i> .

5.2.3.2. La competència funcional

Aquesta competència inclou la utilització del discurs oral i dels textos escrits en la comunicació per a funcions concretes (veg. 4.2). En la competència conversacional no es tracta només de saber quines funcions concretes (microfuncions) s'expressen amb determinades formes lingüístiques. Els participants mantenen una interacció en què cada iniciativa provoca una resposta i això fa que la interacció avanci, d'acord amb la finalitat, a través d'una successió d'etapes que es desenvolupen des dels intercanvis inicials fins a la conclusió final. Els parlants competents entenen els processos i les habilitats que cal utilitzar. Una macrofunció es caracteritza per la seva estructura interactiva. Les situacions més complexes poden tenir una estructura interna que inclou seqüències de macrofuncions que en molts casos s'ordenen d'acord amb models formals o informals de la interacció social (esquemes).

1. Les *microfuncions* són les categories que serveixen per definir l'ús funcional d'enunciats senzills (normalment curts), habitualment en una intervenció interactiva. Aquestes microfuncions es classifiquen per categories amb un cert detall (però no de manera exhaustiva) en el capítol 5 del *Threshold Level 1990*:
 - 1.1. Demanar i donar informació sobre fets:
 - identificar;
 - narrar;
 - corregir;
 - preguntar;
 - respondre.
 - 1.2. Expressar i descobrir actituds:
 - sobre fets (acord/desacord);

- de coneixement (saber/ignorància, record/oblit, probabilitat/certesa);
 - de modalitat (obligacions, necessitats, capacitats, autoritzacions);
 - de volició (voluntats, desitjos, intencions, preferències);
 - emotives (plaer/disgust, gust/indiferència, satisfacció, interès, sorpresa, esperança, decepció, inquietud, gratitud);
 - morals (excuses, aprovació, penediment, compassió).
- 1.3. Persuadir
- suggeriments, peticions, advertiments, consells, encoratjaments, peticions d'ajuda, invitacions, ofertes.
- 1.4. Relacionar-se socialment:
- atreure l'atenció, adreçar-se a algú, saludar, presentar-se, brindar, acomiadar-se.
- 1.5. Estructurar el discurs:
- (28 microfuncions, obrir un debat, torns de paraula, tancar un discurs, etc.).
- 1.6. Reparar la comunicació:
- (16 microfuncions).
2. Les *macrofuncions* són les categories que serveixen per definir l'ús funcional del discurs oral o del text escrit, que consisteixen (algunes vegades de manera extensa) en una seqüència de frases:
- descripció;
 - narració;
 - comentari;
 - exposició;
 - exegesi;
 - explicació;
 - demostració;
 - instrucció;
 - argumentació;
 - persuasió;
 - etc.

3. *Esquemes d'interacció*

La competència funcional també inclou el coneixement i la capacitat d'utilitzar els esquemes (models d'interacció socials) que sustenten la comunicació com, per exemple, els models d'intercanvi verbal. Les activitats de comunicació interactiva presentades en la secció 4.4.3 inclouen sèries estructurades d'accions realitzades pels interlocutors en torns de paraula. Bàsicament trobem les parelles següents:

pregunta	resposta
declaració	acord/desacord
petició/oferta/excusa	acceptació/refús
salutació/brindis	resposta

Són freqüents els intercanvis triples en què el primer parlant respon a l'interlocutor. Els intercanvis dobles i triples formen part generalment de transaccions i d'inte-

raccions més llargues. Per exemple, en les interaccions cooperatives més complexes i amb una finalitat precisa, els recursos del llenguatge s'utilitzaran per:

- formar el grup i establir les relacions entre els participants;
- acordar el coneixement comú sobre les característiques pròpies de la situació per poder arribar a una interpretació comuna;
- identificar allò que es podria canviar o que s'hauria de canviar;
- aconseguir un consens sobre les finalitats i els mitjans per assolir-les;
- posar-se d'acord sobre els rols que s'han d'assumir per dur a terme l'acció;
- controlar les accions pràctiques que s'han de realitzar per tal de:
 - identificar i resoldre els problemes que apareixen;
 - coordinar i dirigir les intervencions;
 - animar-se mútuament;
 - reconèixer l'assoliment d'objectius parcials;
- reconèixer l'acompliment final de la tasca;
- avaluar la transacció;
- completar i acabar la transacció.

El conjunt del procés es pot representar de manera esquemàtica. Pot servir d'exemple l'esquema general que apareix en el capítol 8 del *Threshold Level* 1990 per descriure les interaccions que tenen lloc en la compra de mercaderies o serveis:

- 1.** Anar al lloc de la transacció
 - 1.1 Trobar el camí cap a la botiga, el magatzem, el supermercat, el restaurant, l'estació, l'hotel, etc.
 - 1.2 Trobar on és el taulell, el prestatge, l'oficina, la taquilla, la recepció, etc.
- 2.** Establir contacte
 - 2.1 Saludar el comerciant, l'empleat, el cambrer, el recepcionista, etc.
 - 2.1.1 Salutacions de l'empleat
 - 2.1.2 Salutacions del client
- 3.** Escollir les mercaderies o serveis
 - 3.1 Identificar la categoria de les mercaderies o serveis desitjats
 - 3.1.1 Sol·licitar informació
 - 3.1.2 Donar informació
 - 3.2 Identificar les opcions
 - 3.3 Discutir els pros i els contres de les diferents opcions (per exemple, la qualitat, el preu, el color, la dimensió de les mercaderies)
 - 3.3.1 Sol·licitar informació
 - 3.3.2 Donar informació
 - 3.3.3 Demanar consell
 - 3.3.4 Donar consell
 - 3.3.5 Demanar preferències
 - 3.3.6 Expressar preferències
 - 3.4 Identificar les mercaderies escollides

- 3.5 Examinar les mercaderies
- 3.6 Decidir la compra
- 4. Intercanviar les mercaderies amb un pagament
 - 4.1 Acceptar el preu dels articles
 - 4.2 Acceptar el total de la factura
 - 4.3 Fer el pagament i rebre'l
 - 4.4 Donar les mercaderies (i el rebut) i rebre-les
 - 4.5 Intercanviar agraïments
 - 4.5.1 Agraïment de l'empleat
 - 4.5.2 Agraïment del client
- 5. Acomiadar-se
 - 5.1 Expressar la satisfacció (mútua)
 - 5.1.1 L'empleat expressa la seva satisfacció
 - 5.1.2 El client expressa la seva satisfacció
 - 5.2 Intercanviar comentaris (per exemple, sobre el temps, xafarderies)
 - 5.3 Intercanviar les salutacions finals
 - 5.3.1 L'empleat s'acomiada
 - 5.3.2 El client s'acomiada

NB En esquemes d'aquest tipus cal subratllar que el fet que estiguin a la disposició del venedor i del comprador no significa que l'acte de comprar prengui sempre aquesta forma. En les condicions de vida actuals, la llengua s'usa especialment per resoldre els problemes que apareixen en una transacció semiautomàtica o despersonalitzada o per humanitzar-la (veg. 4.1.1).

No és possible desenvolupar escales per a totes les àrees de competència relatives a la capacitat funcional. Algunes activitats microfuncionals se situen, de fet, en escales d'activitats comunicatives interactives i productives.

Els dos factors genèrics qualitius que determinen l'èxit funcional de l'aprenent o usuari són:

- a)** La **fluïdesa**, que és la capacitat d'articular, de mantenir el discurs i de saber resoldre eficaçment les mancances en l'expressió.
- b)** La **precisió**, és a dir, la capacitat de formular pensaments i propostes a fi d'expressar clarament el que es vol dir.

Les escales disponibles per a aquests dos aspectes qualitius són:

FLUÏDESA ORAL

- C2** Pot expressar-se detalladament i sense esforçar-se amb un discurs natural i fluid. S'atura només per reflexionar sobre la paraula exacta que expressarà amb precisió el seu pensament o per trobar un exemple apropiat que il·lustri l'explicació.
-

C1	Pot expressar-se amb fluïdesa i espontaneïtat gairebé sense esforç; només un tema conceptualment difícil pot obstaculitzar la fluïdesa natural del seu discurs.
B2	Pot comunicar-se amb espontaneïtat i sovint ho fa amb una fluïdesa i una facilitat d'expressió remarcables, fins i tot en discursos complexos i llargs. Pot produir cadenes de discurs amb un ritme força regular encara que pot ser que dubti en cercar models i expressions. Tot i això, fa poques pauses llargues que cridin l'atenció. Pot comunicar-se amb un grau de fluïdesa i d'espontaneïtat que fa possible una interacció regular amb parlants nadius sense que s'imposi tensió a cap de les parts que hi intervenen.
B1	Pot expressar-se amb relativa facilitat. Tot i alguns problemes de formulació que provoquen pauses o condueixen a situacions sense sortida, és capaç de continuar parlant de manera efectiva sense ajuda. Pot expressar-se de manera comprensible encara que siguin molt evidents les pauses per a la planificació gramatical i lèxica i per a la reparació del discurs, especialment si es tracta de discursos llargs de producció lliure.
A2	Pot fer-se entendre en intervencions breus, encara que siguin molt evidents la reformulació, les pauses i els falsos inicis. Pot construir frases sobre temes familiars amb una facilitat suficient per dur a terme intercanvis curts, malgrat que siguin evidents els dubtes i els falsos començaments.
A1	Pot elaborar enunciats molt curts, aïllats i generalment estereotipats, amb nombroses pauses per cercar expressions, per pronunciar paraules menys familiars i per reparar la comunicació.

PRECISIÓ

C2	Pot expressar amb precisió matisos subtils de significat utilitzant amb una correcció suficient un repertori ampli de procediments de modalització (per exemple, adverbis que expressin el grau d'intensitat, proposicions restrictives...). Pot insistir i diferenciar, i eliminar l'ambigüitat.
C1	Pot qualificar amb precisió opinions i afirmacions en termes de certesa/incertesa, per exemple, o de creença/dubte, probabilitat, etc.
B2	Pot transmetre una informació detallada de manera fiable.
B1	Pot explicar els punts principals d'una idea o d'un problema amb una precisió suficient. Pot transmetre una informació simple i d'interès, i posar de relleu el punt que considera més important. Pot expressar la idea principal que vol fer comprensible.

A2 Pot comunicar el que vol dir en intercanvis senzills i directes d'informació limitada sobre temes familiars i habituals, però en altres situacions generalment ha d'adaptar el missatge.

A1 No hi ha descriptor.

Els usuaris del *Marc de referència* han de tenir present i, si escau, determinar:

- quins elements discursius haurà de dominar l'aprenent o quins se li exigiran;
- quines macrofuncions haurà de poder produir l'aprenent o quines se li exigiran;
- quines microfuncions haurà de poder produir l'aprenent o quines se li exigiran;
- quins esquemes d'interacció necessita l'aprenent o quins se li exigiran;
- quins esquemes se suposa que domina l'aprenent i quins esquemes se li han d'ensenyar;
- d'acord amb quins principis se seleccionen i organitzen les microfuncions i les macrofuncions;
- com es pot caracteritzar el progrés qualitatiu del component pragmàtic.